

LI
1801
21

SYLLOGES
EMENDATIONVM CONIECTVRALIVM IN
VERSIONES GRAECAS V. T.

PARS III.

QVA

AD MEMORIAM RESVRRECTIONIS CHRISTI

a. p. C. n. MDCCC I

IN ACADEMIA VITEBERGENSI

PIE CELEBRANDAM

PVBLICO NOMINE

INVITAT

IOHANNES FRIEDERICVS SCHLEVSNER

PHILOSOPH. ET THEOLOG. DOCTOR, HVIVSQVE PROF. PVBL. ORD.
IN ACAD. VITEBERG. AEDI ARCIS ET ACADEM. PRAEPOSITVS, NEG
NON CONSIST. ELECT. ECCLES. ASSESSOR, ORDINIS THEOL.

H. T. DECANVS.

VITEBERGAE

LITERIS C. P. MELTZERI HAEREDVM.

LIBER I. SAMVELIS.

I. Sam. I, 15. LXX habent hic miram locutionem: γυνὴ ἡ σοκληρά ἡμέρα ἐγώ εἰμι, prout legitur in codicibus Vaticano et Alexandrino, et in codice suo habuit Philo in libro de temulentia p. 261 ed Paris. In Aldino et Complutensi est ἐν σοκληρᾷ ἡμέρᾳ, quod meram interpretationem exhibere mihi videtur. In versione Alexandrina levi mutatione legendum arbitror: γυνὴ ἡ σοκληρὰ ἡμέρα ἐγώ εἰμι h. e. mulier sum admodum infelix. Infelix enim apud hebreos οὐαὶ πόνος καὶ θλίψις dicitur, v. c. Iob. XXX, 25. Propterea autem non οὐαὶ loco πόνος legisse Alexandrini videntur, sed libere tantum pro more suo sensum expresserunt. Qui enim est durus die, est etiam durus spiritu, qui miseria premitur, eius animus etiam duro affectu premitur seu moeret.

I Sam. II, 32. נִשְׁבַּת תְּהִוֵּת הַמֶּלֶךְ Theodot. καὶ ἐπιβλέψεις τὸ κρατήσωμα Macæv. Scribendum est καὶ ἐπιβλέψεις τὸ κρατήσωμα, omisla voce Macæv. Scilicet κρατήσωμa arbitror pertinere ad נִשְׁבַּת, pro quo aut Theodorio aut Iudaei Alexandrini legerint נִשְׁבַּת. Nam Macæv profectum esse potest ab Alexandrinis Iudeis non minus, quam ab Theodotione, e quo vocabulo ortum est νεῶν, quod habet exemplum Complutense, et μετὰ ὀν, quae verba extant in Cod. Alexandrino. Fisher de Verff. GG. V. T. p. 154.

I Sam. IV, 6. Non dubitare quenquam harum literarum peritum posse, quin verba: τις ἡ φωνὴ τῆς ἀλαλαγμάτος τέττα, et, τις ἡ κραυγὴ τῆς ἀλαλαγμάτος, quorum haec in Alexandrino Codice, illa in editione Complutensi leguntur, aliena existimanda et ad Aquilam, ut auctorem, referenda sint, rečele judicat Fisherus in Proluſſ. de Verff. GG. V. T. p. 96. Partim enim ΠΥΓΗ ab Aquila alibi (v. c. Iob. VIII, 22. XXXII, 26.) nomine ἀλαλαγμός redditum reperitur, partim satis constat exemplum Alexandrinae versionis Complutense refertissimum esse verbis reliquorum interpretum, adeo ut vel ex eo maximae contrahi copiae possint, quibus augantur ornenturque reliquiae Hexaplorum Origenis.

1 Sam. VIII, 12. Pro verbis Hebraicis: וְהַרְשָׁתְּ קִצְרָה וְלִקְצָרְ קִצְרָה in exemplis versionis Alexandrinae omnibus, excepto Complutensi, leguntur graeca verba haec: καὶ θερίσεν θερισμὸν ἀντεῖ, καὶ τευγάν τευγάντον ἀντεῖ. Haec vero duplex est posterioris memtri interpretatio, ita ut desideretur memtri prioris explicatio, quam quidem servavit Complutense exemplum. In hoc enim totus locus sic legitur: καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἀποτέλεσμαν ἀντεῖ, καὶ τευγάν τευγάντον ἀντεῖ. Nam quum LXX Interpretes permutare consuerint inter se verba formarum, quum alias quoque locis verbum נֶקֶד reddiderint verbo τευγάν, et nomen קִצְרָה nomine τευγάντον, quod a nullo alio interprete factum reperiatur, quis dubitet, quin verba καὶ τευγάν τευγάντον ab Alexandrinis Iudacis profecta sint, sed verba: καὶ θερίσεν θερισμὸν ἀντεῖ ex alia Versione in margines exemplorum Vers. Alex. translated, inde in ipsum verborum contextum ita migrarint, ut loco moverint verba τῶν καὶ ἀποτελεῖν ἀποτέλεσμαν ἀντεῖ. Fisher de Vitiis Lexic. N. T. Prol. VII. p. 8.

1 Sam. IX, 25. Faberius in notis ad Harmari observati. in Orient. T. I. p. 160 monet pro δέσχωσαν τῷ Σαελ apud Alexandrinos legendum esse: δέσχωσε μετα Σαελ. Cuius coniecturae ut fidem faciat provocat ad Versionem Vulgatam.

1 Sam. XI, 11. In Aldin. et Complutensi pro τῇ ἐῳδῃ legitur τῇ πρωὶ, quod est haud dubie aliis interpretis verbum.

1 Sam. XII, 14. Verba καὶ ἐξελέπται ὑμᾶς et εἰς ἕστη χειρ κυρίε ἐφ' ὑμῶς, quorum haec in exemplo Aldino, illa in Complutensi leguntur post verba ὅπιον κυρίε πορεύόμενοι, eo minus dubitari potest, quin aliena iudicari debeant, quae e margine irreperint, quum Montfauconius verba καὶ ἐξελέπται ὑμᾶς collocata ibi invenerit in Cod. Regio Parisiensi.

1 Sam. XIX. Verba ἡγάπα τὸν Δαυὶδ, quae leguntur in exemplo Complutensi, non sunt Alexandrinorum Interpretum, imino alius interpretis. Montfauconius enim ea scripta reperit in margine Codicis Regii.

1 Sam. XXIII, 13. Ad verbum יְהֹלֵם Montfauconius et codice Coislino protulit ἐγερθεώτο, quod profectum esset a Symmacho. Sed est sane vocabulum nihili, cuius loco Valckenarius ad Euripidis Phoenissas p. 147 ἐγέμβυτο reponendum esse praeclare vidit, quod et ipse Vulgatus Interpres in sua versione verbo vagabantur expressit. Phavorinus ex Suidā ἐγέμβυτο, ἀπετλανώτο.

1 Sam.

1 Sam. XXIV, 4. Loco παραπενάσσαθαι apud Alexandrinos forte legendum cum Henr. Stephano in Thesauro ἀποκενάσσαθαι ventris onus deponere, quod corpus reficere Sulpicius Severus Histor. S. lib. I. dixit. Pollux Onom. V, 14. ἀποκενάσσαθαι, σχέσαι. Vsurpant etiam LXX Intt. Levit. XIV, 36. pro vacuare. Haud silendum tamen pro παραπενάσσαθαι legere Theodoretum ἀναπενάσσαθαι, id est, ad deponendum, onus ventris scilicet.

1 Sam. XXXI, 9. in exemplo Aldino Vers. Alex. legitur, καὶ ἀποσρέ-
φθων ἀντὸν, καὶ εἰζέδυσαν τὰ σκένη ἀντε, καὶ ἀποκόπτεσο τὴν κεφαλὴν
ἀντε. Sed verba καὶ ἀποκόπτεσο τὴν κεφαλὴν ἀντε videntur esse verba
Aquilae, adscripta a Grammaticis ad verba LXX Intt. καὶ ἀποσρέφθων
ἀντὸν, et a librariis in ordinem e margine translata, sed alieno in loco
collocata. Ibidem pro ἀποσρέφθων in exemplo Complutensi legitur
ἀποκεφαλίζεσον, quod verbum Montfauconius in Cod. Regio contra ver-
bum ἀποσρέφθων possum offendat. Suspicor igitur illud esse ex Theo-
dotionis versione arcessitum, et querendum amplius censeo, an non forte
ex eo natum sit verbum ἀποσρέφθων, ita, ut verba Theodotionis ἀποκε-
φαλίζεσον ἀντὸν locum et fedem verborum Alexandrinorum interpretum
ἀφαιρέσοι τὴν κεφαλὴν ἀντε occuparint. Certe formulam שָׁרָא
בְּרַת אֶת רַאשָּׁה ab interprete Commentariorum Samuelis reliquis quoque eorum in locis
(1 Sam. XVII, 51. 2 Sam. XX, 22.) formula ἀφαιρεῖν τὴν κεφαλὴν ex-
plicatam esse videimus.

LIBER II. SAMVELIS.

2 Sam. I, 12. ubi verbis יְהוָה עַם, quae habet textus hebraicus, in
versione Alexandrina respondent: ἐπὶ τὸν λαὸν Ιεδα, vocem ιεδα tanquam
mendosam sollicitat Fullerus Mijell. lib. IV. cap. 13. legendum existimans
deleta una tantum litera δ, Ιεα, ut scilicet Graecum hebraeo respondeat.
Sed satis constat, (quod paullo ante fatetur ipse Fullerus) LXX Interpretes
ad distincta et aperta nominis Ιαπα (quod αἰνθώντον iudicabat ludeorum
supersticio) passim alibi abstinuisse, ut adeo verosimile sit, et hoc loco no-
men hoc augustinissimum usurpare noluisse, et loco יְהוָה scripsisse ιεδα,
quod etiam verbis sequentibus καὶ ἐπὶ τὸν αἶνον ιοραὴλ magis convenire
ipsis videretur. Colomeius in Obs. SS. p. 76 ipsi textui hebraeo medelam
adhibendam esse iudicat, legendo nimisrum יְהוָה pro יְהוָה.

E 3

2 Sam.

2 Sam. I, 19. Alexandrinus habet: σήλωσον, ισχανή, ἐπὶ τὰ ὑψη
σε ὑπέρ (al. περί) τεθυητῶν σε τραμματιῶν. Duplicem verborum
versionem esse, illico patet; ἐπὶ τὰ ὑψη σε videtur vera
Alexandrini lectio esse, et altera ex Aquilae fortasse versione textui illata,
qui habet: ἀνέβασον, ισχανή, περὶ τῶν τεθυητῶν σε τραμματιῶν, ita
ut κατορθοῦ, μόνη derivatum, vertat, ac si ὑπέρ-ταχτή σε legisset. Dum
autem σήλωσον habet, רְאֵבֶב seu רְאֵבֶב, sive adeo in foeminino הָאַבְּרִי pro-
nuntiavit, a יְאֵבֶב sive בְּעֵבֶב, quod verbum cum suis derivatis σηλώσ, σήλη,
σήλωμα, σήλωσις vertere solet, quod vel ex Bielii Thesauro patet.

2 Sam. II, 8. Ultima huius commatis verba in versione Alexandrina
secundum exemplar Vaticanum ita translata reperiuntur: καὶ αὐτοῖς βασεῖ
αὐτὸν ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς Μαναὴμ. Loco αὐτοῖς βασεῖ necessario
reponendum est διεβιβάσει, quam lectionem, expressam iam in editione
Complutensi, sequutus quoque est Iosephus A. I. VII. 1, 3. Αὐτοῖς βασεῖ
enim est hebraicum עליון, non autem υπεριδρόν, quod in texto hebraico
h. l. legitur, et cui διεβιβάσει bene respondet. Verba ἐκ τῆς παρεμ-
βολῆς supicor aliunde huc migrasse, forsitan e v. 12. vbi Ed. Complutensis
dissentiens a scriptura Vulgata ἐκ Μαναὴμ sive Μαναὴμ (Μαναὲμ) habet
ἐκ παρεμβολῆς. Quocunque modo vitiatam esse Versionem Alexandri-
nam docet dissensus librorum, in quorum nonnullis (Ed. Complut. et
Cod. Alex.) lectio genuina εἰς Μαναὴμ a glossmate ἐκ τῆς παρεμβολῆς
loco pulsa videtur. Scharfenberg Prol. de Iosephi et Versionis Alexandri-
nae consensu p. 8.

2 Sam. II, 23. Aquila verba אל-הַחֲמֵשׁ transtulit πέρος τὸν ἐν-
πλαισμὸν in armatura, coll. III, 27. IV, 6. Sic enim scribi hoc vocabu-
lum debebat, non ἐνοπλασμὸν, ut expressum est in editione Bahrattii, quod
κακοζηλία quadam effectum est ex alio errore Montfauconii, qui ἐν-
πλαισμὸν dederat.

2 Sam. IV, 6. Quae initio huius commatis in exemplo Vaticano le-
guntur, verbis καὶ ἵδε ή Θυρωὸς τὸ σίκε ἐκάθαιρε πυρες, καὶ ἐνύσαξε
καὶ ἐνάθευσε nihil in texto hebraico respondet. Clericus quidem ex hac
lacina a Graeco assuta hebraicam veritatem reformare, lectionisque ex-
sculpere ausus est varietatem, sed frustaneo conatus. Fuit enim illud addi-
tamentum primo interpretamenti instar margini adiectum, mox vero ab im-
peritis librariis textui immixtum, ut rationem aliquantum declararent, cur
fine

sine illo impedimento ad Isbosethi potuerint pergere penetralia Rechabus et Behana, qui Rimmonis filii Banaotha et Thannus appellantur a Iosepho A. I. VII, 2, 1. qui vel ex eodem interpretamento hauit, vel eidem occasionem dedit. Caeterum additamentum hoc versionis Alexandrinae exhibet etiam *Versio Latina Vetus* praesertim in Codice German. et Corb. n. 1. teste Petr. Sabatier ad h. l. et *ostiaria domus purgans triticum obdormivit.* *Ingressi* sunt autem latenter assumentes spicas tritici.

² Sam. VI, 19. Admodum suspecta mihi sunt verba Alexandrinorum Init. καὶ λάγανον αὐτὸν πηγάνε (et lagnum de sartagine), quae sine villa varietate lectionis in omnibus codicibus ac editionibus reperiuntur. Fortasse scripserunt Alexandrini καὶ λάγανον ἀπὸ πηγάνε caulem de ruta. Ibidem etiam mihi videtur Chaldaeus depravatus, quem loco כְּדָא וּמַנְחָה et portionem unam scripsisse puto כְּדָא וּמַנְחָה קְדָא et mentam unam, h. e. thyrsum de menta.

² Sam. VIII, 5. In libris hebraicis dicuntur caesa esse Syrorum vingtido millia coll. ¹ Chron. XVIII, 5. Etiam Alexandrini secundum editionem Complutensem et codic. Vatic. ἔκοσι δύο χιλιάδας ἄρδεων enumerauit. His non obstantibus illud δύο ante χιλιάδας spurium esse ac librario deberi existimo, qui versionem Alexandrinam in concordiam cum textu hebraico redigere volebat. Certe Codex Alexandrinus habet ἔκοσι χιλιάδας, quem etiam sequutus est Iosephus A. I. VII, 5, 2.

² Sam. XII, 6. Hebraicum אֲרָבָעִים Alexandrini transtulerunt ἐπταπλασίον septuplum, h. e. שְׁבֻעִים. In Editione Complutensi et apud Theodoretum (Quaest. ad h. l. p. 426 ed. Hal.) legitur quidem τετραπλάσιον, sed haec lectio e recensione hexaplati irrepit, estque Theodotionis interpretatio, vt ex Hexaplis Origenianis appareat.

² Sam. XII, 17. vbi in editione Complutensi pro καὶ συνέφαγεν ἀντοῖς ἀγτον legitur εδὲ συνεδέπιησεν ἀγτον μετ' αὐτῶν certum videtur verba εδὲ συνεδέπιησεν κ. τ. λ. vindicanda esse Symmacho, ita vt οἱ σcripserint: καὶ συνέφαγεν αντοῖς ἀγτον. Fischerus de vitiis Lexicorum N. T. Prol. XII. p. 10.

² Sam. XIII, 29. Verba καὶ ἐπέβησαν ἔκαστος ἐπὶ τὸν ἥμιονον ἀντρῷ, quae Montfauconius in Cod. Reg. primo reperit pro hebraicis גַּרְכְּבּוֹ אֶשְׁלֵ—פָרוֹן Symmachum puto auctorem habere. Hic enim interpres etiam Numer. II. 17. nomen שְׁנֵי pronomine ἔκαστος explicavit.

² Sam.

² Sam. XV, 18. In Complut. et Ald. recte legitur περὶ (coll. v. 17.), quūm Codex Vaticanus habeat τοῖς ποσὶν ἀντῶν, quae videntur esse verba Αquila, ita ut pro ἀντῶν reponendum ἀντῆ censeam. Certe v. 16. ad verbū בְּרַגְלָיִן in exemplo Complutensi legitur duplex interpretatio περὶ τοῖς ποσὶν ἀντῆ. Quis vero dubitet, verba τοῖς ποσὶν ἀντῆ Aquilae, nomen περὶ septuaginta interpretibus tribueret, et si non ignoro Montfauconium in margine Codicis Regii primi invenisse περὶ.

² Sam. XV, 32. et XVI, 16. commemoratur in textu hebraico חֹשֶׁן הָרָכִי רֻעָה רֹד nominatus Ios. XVI, 2.) amictus David, ut interpres Vulgatus recte translatis. Idem vero ab Alexandrinis vocatur χειρὶ ὁ ἀρχιεπίκοος Δαυὶδ. Quilibet haec verba cum hebraicis conferens, facile sentiet vitium scripturæ vulgatae, quod peperit incuria librariorum, verba, quae sciungenda erant, coniungentium. Scribendum est χειρὶ ὁ ἀρχιεπίκοος Δαυὶδ, ut recte utroque loco editio Complutensis habet. Caeterum ex vitioso ἀρχιεπίκοος, quod in versione Alexandrina legitur, effictum est vocabulum ἀρχιφίλος, quod habent exemplaria vulgaria, velut Itigianum, Iosephi A. I. VII, 9, 6. pro quo Havercampus recte edidit φίλον, ut antea locutus est Iosephus §. 2 et 5. Confer Fulleri Miscellanea SS. l. II. cap. 10.

² Sam. XVI, 1. Fabero in notis ad Harmari Observations in Orientem T. I. pag. 396 admodum suspecta fuerint verba ἐκατὸν Φοίνικες, quibus usi sunt Alexandrinii pro γίγαντες, et quorum loco in editione Complutensi ἐκατὸν παλάθαι leguntur. Amplexus opinionem, quam olim proposuit ac defendit Graffmannus (in Hypomnematis historico-criticis ad illustrandam hypothesis de codicibus hebraeo-graecis interpretum graecorum V. T. Hal 774. 4.) non solum statuit Alexandrinos codicibus hebraeo-grecis usos esse, sed etiam summis librarium huius textus hebraeo-greci γίγαντες loco κατὰ κρίνειν loco leguisse, adeoque scripsisse εἰρηνεῖς. Vox enim in versionibus grecis per γίγης et εἰρηνεῖς vulgo (v. c. Ruth. II, 17.) exprimitur. Hanc formulam εἰρηνεῖς quippe obscuram pro more suo retinuisse auctorem huius versionis porro opinatus est Faberius, ac inde a librariis vocem graecam sed contractam eam habentibus in εἰρηνεῖς mutata fuisse, cui alii ἐκατὸν e textu hebraico addiderint. Sed mihi Alexandrinii vocem hebraicam γίγαντες admodum ambiguum, quae omnis generis fructus auctioris significat, pro more suo ex conjectura de fructibus palmarum accepisse videntur.

² Sam.

2 Sam. XVII, 9. Verba ἐν ἐν τῶν βενῶν in versione Alexandrina cum hebraicis בְּאַחֲרֵי (in focea quadam) nullo modo conciliari possunt. Sine dubio legendum est: ἐν ἐν τῶν βεθυνῶν. Certe etiam alibi (v. c. infra c. XVIII, 17.) ἡχοῦ ab Alexandrinis redditum est βέθυνος. Editio Complutensis a lectione vulgata ita discrepat, vt pro βενῶν habeat ἀνθώνων. Sed ἀλλάν vallis respondet hebraico נִיר in versione Alexandrina 1 Sam. XVII, 3. Scharfenbergio in Prol. saepius laudata p. 24 in mentem venit suspicari, ἀνθώνων, quod Montfauconius ignoto cuidam interpreti tribuit, esse glossema ductum e Iosephi VII, 9, 6.

2 Sam. XVII, 29. Hic iterum graecus interpres aut ignoravit significationem nominis ΒΑΘΩΝ, aut quod probabilius videtur notissimum habuit inter eos, quibus codicem sacrum in linguam graecam transferret, ac propterea ipsum hebraicum vocabulum græcis literis scriptum retinuit, et veritatem ταῦτα σαρῶδ βαθῶν. Exemplum græci Complutense habet γαλαθιὰ (pro quo γαλαθηὰ scribendum est, vt recte iam monuit Bochartus Hieroz. I, 2, 32, 6. p. 316.) μοσχάρια lactentes vitulos. Videtur hoc interpretationem esse margini adscriptum, quo vocabulum obscurum, quanquam minus recte, explicaretur. Minus enim mihi arridet opinio Bocharti, qui l. l. haec ex Aquila, Symmacho, aut alio veterum esse repetita statuit; Magis enim proprie illi convertissent.

2 Sam. XVIII, 11. Pro δέκα ἀργυρίοις (Χερρα δεκα σικλοσ) in edit. Ald. et Catena Nicetophori scribitur πεντήκοντα σικλες ἀργυρίοις. Interpolationem hic arguit duplex interpretatio vocis hebraicae סכָּס, quam e Iosepho ductam esse clare docet locus A. I. VII, 2, 10. ubi sic loquitur: καὶ πεντήκοντα σικλες ἀντὶ διδωκέναι τε ερατηγά φίσαντος, εἰ βαλῶν ἀπέκτειν τὸν Ἀβεστάλωμον. Idem quoque flatendum est de verbis versionis Alexandrinae, quae in eodem capite v. 17 leguntur: εἰς χάσμα μέγα — εἰς τὸν βοθύνον τὸν μέγαν. Quo loco vt appareat, unde ortum sit εἰς χάσμα (vocabulum Alexandrinis inusitatum) μέγα conferenda sunt verba Iosephi (A. I. VII, 10, 2.) καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺν καὶ αφανὲς διψαντες.

2 Sam. XXIII, 3. Delenda est praepositio εἰ̄ inserta in versione Alexandrina verbis φύλαξ ἵσταη, recte etiam omissa in Alex. et Ald. Praepositio εἰ̄ ex antecedenti φύλαξ orta esse videtur.

2 Sam. XXIII, 11. Hebraica לְחִינָה אֶסְפֹּה Alexandrini interpres male reddiderunt: καὶ συνήθησαν οἱ αἰλόφυλοι εἰς θήγα.

תְּהִתְּ בְּלָשְׁתִּים enim agmen significat coll. v. 13. vbi iidem interpretes recte transtulerunt: τόγμα τὸν ἀλοφύλων. Iosephus A. I. VII. 12. 4. eandem rem his verbis narrat: εἰς τόπον Σιωνία λεγέμενον αὐτῶν (scil. Παλαιστινῶν) παρατάξαμένων. Exissimavit nempe יְהוָה, quod fortasse ad Lechi legebat, esse nomen proprium loci, cuius mentio fit Iud. XV. 14. XVII. 19. Ex Iosepho interpolatum est exemplum Complutense, vbi pro εἰς Θήρα leguntur verba ἐπὶ στργόν, quae in margine Cod. Coislina, notata reperit Griesbachius in Eichhornii Repertor. Bibl. et Orient. literat. P. II. p. 238.

2 Sam. XXIV, 9. Emendandum hic est vitium Montfauconii, qui dum ad h. l. profert notam Cod. Coislina. 2. „Quingenta iacet in Hexaplo, sed apud solum Theodotionem quadringenta“ compendium scripturae Θ male intellexit. Loco Theodotionis Theodoretum nominare debuit, cui plures notas hexaplares debent librarii Codicum, quos Montfauconius excusit. Libri enim hebraici et graeci enumerant h. l. Israelitarum octingenta millia, Iudeorum quingenta millia. Sed in Catena Nicephori, cui simile exemplum olim usurpavit Theodoretus Quæst. in h. l. Opp. T. I. p. 452. ed. Hal. recensentur Israelitarum ἑνεκόσια χιλιάδες, et Iudeorum τετρακόσια χιλιάδες, quod prorsus convenit cum narratione Iosephi A. I. VII. 13, 1.

2 Sam. XXIV, 22. Ignotus ille interpres (cuius verba e Cod. Coisl. 2. ducta, καὶ τὰ ἄροτρα, equidem ad hebr. וְהַמְּדִגִּים et tribulas, LXX καὶ ὁ τροχός, referre malim, quam cum Montfauconio ad et inga bourn, LXX καὶ τὰ σκένη τῶν Βών.) haud dubie est Iosephus, qui dum A. I. VII. 13. 4. Araunam Davidi dicere iubet, se καὶ τὴν ἄλλων, καὶ τὰ ἄροτρα, καὶ τὰς βόσις εἰς ὀλοκαύτων χαριζεθαί, more suo non premens verba hebraica, sed eorum sensum utcumque reddens tributis subiit aratra, fere ut supra c. VIII, 3. coll. 2 Sam. XIII, 29. pro nullis posuit equos. Scharfenberg Prol. de Iosephi et Vers. Alex. Confensu pag. 22.

LIBER I. REGVM.

1 Reg. I, 2. Quod in Edit. Completensti legitur κατακείστας pro κοιμηθήσεται, non tam in numerum variarum lectionum referendum videtur, sed est alias interpretis versio. Sic etiam verba εἰσάγεσθαι αὐτὸν

72

τῷ Βασιλεῖ, quae in Editione Complutensi v. 3. pro ἡγεμοναῖς αὐτῆς πρός τὸν Βασιλέα leguntur, Symmacho reddenda esse iudico, quum εἰσάγει την τοῦ exquisitus dictum sit.

1 Reg. I, 4. Verba καὶ ἦν θάλπεσσα τὸν βασιλέα, quae habet exemplar Vaticanum, et levi cum traectione etiam in codice Alexandrino leguntur, editio Complutensis in καὶ ἦν τῷ βασιλεῖ θάλπεσσα mutavit. De qua varia lectione mihi ita videtur. Scilicet libratius descriptus codicem Hexaplatrem, in quo esset scriptum, in texto quidem: καὶ ἦν τῷ βασιλεῖ σύγκοτος, in margine autem θάλπεσσα. Recipit in textum θάλπεσσα pro σύγκοτος, reliquit τῷ βασιλέα. Nam alias interpres, fortasse Symmachus verit: καὶ ἦν τῷ βασιλεῖ σύγκοτος, ut legi in suis codicibus Procopius Gazaeus. Neque enim credibile est Alexandrinos fuisse adeo inconstantes, vt idem verbum versibus tam paucis verterint verbis diversis.

1. Reg. I. 5. Verba προτέχοντας αὐτῷ, quae h. l. in exemplo Complutensi leguntur, esse videntur Symmachi; quemadmodum etiam ἐπειτίμησεν αὐτῷ, quod in eadem editione paulo post v. 6. pro ἀπεκάλυψεν αὐτὸν legitur, haud dubie ab Theodotione profectum est. Iosephus utrumque verbum et ἐπειτίμησεν et ἀπέκαλυψεν, ut opinor, expressit. Idem vallet de verbis ὅπως σώσῃ κ. τ. λ., quae v. 12. in Complut. pro κοῦ ἔξελαθτὴν ψυχὴν σε leguntur, quae etiam sunt verba alias interpres, fortassis Symmachi. Ipsi grammatici veteres v. c. Hesychius verbum ἔξελθαι interpretantur verbo σώσῃ, neque vero hebraicum טָלַח multum differt a voce עִשָּׂה. Confer Schultenius ad Job. I. 18.

1 Reg. I, 15. Iterum h. l. alias interpretis, fortasse *Symmachi*, verba servavit exemplum Complutense Versionis Alexandrinae. In eo enim pro verbis *εἰς τὸ τραπέζιον*, quae in exemplis reliquis leguntur, habentur verba *εἰς τὸν κοιτῶντα*, quae quin ex alia versione graeca desumpta sint, quis dubitet. Etenim ut taceam in exemplo Complutensi multis aliis locis pro verbis Alexandrinorum Iudeorum substituta inveniri aliorum interpretum verba (confer *Fischeri Prolusiones de Veriss. Grr. litt. Hebr. magistris* p. 96.) non solum alibi (v. c. Gen. XLIII, 30. Iudd. XV, 1.) pro *τραπέζιον* in Hesaplis Origenianis ex alia versione graeca nescio qua, *κοιτῶντα* affterri vide-
mus, sed etiam in Hesychiano Glossario (in quo verba LXX explicantur fere verbis aliorum interpretum veterum. Vide *Fischeri Proluss. de Veriss. GG.* p. 196. et *Spectrum Clavis Veriss. GG.* p. 12.) extare scimus glossam
F. 1 hand

haud dubie ex illo ipso loco Versionis Alexandrinae sumtam hanc: τα-
μέσιον, κοιτῶνα. Fischerus in *Proll. V. ad varia loca SS.* p. 104.

1 Reg. I, 35. In Codice Vaticano Versionis Alexandrinae ante καὶ
παθήσεται a librario omissa videntur verba καὶ ἀναβήσεται ὅπισθ αὐτῷ,
καὶ εἰσελεύσεται, quae non modo in Complut. Ald. et Alex. leguntur, sed
etiam expressa sunt ab interprete Vulgato.

1 Reg. I, 36. In omnibus fere libris editis verba Versionis Alexandri-
nae γένοιτο ἔτως copulata leguntur. Sed Fischerus in *Proll. V. ad
varia loca SS.* p. 67 ea divellenda censet, ita ut particula ἔτως cum verbo
πιστῶσαι coniungatur. Verba autem τὸ ἔημα et τὰς λόγις, quae in ex-
emplio Aldino et Complutensi ante τὰς κυρίες μα inferta leguntur, aliena
esse videntur, quippe addita ab aliquo, ut oratio plena redderetur.

1 Reg. I, 40. In omnibus codicibus versionis Alexandrinae legitur
καὶ ἐξέργαγη ή γῆ ἐν τῇ Φωνῇ αὐτῶν, ita ut dissilire solum videatur clamo-
ribus eorum. In exemplo Complutensi tantum reperitur: καὶ ἥχησεν η. τ. λ.
vt et in versione Vulgata: *infonuit terra a clamore eorum*, quae forma lo-
quendi sane accommodatior est et græcae rationi et ipsius rei naturae, vt
terra resonare dicatur clamoribus. Hinc olim suspicatus sum ἥχησεν esse
a Symmacho profectum. Sed nunc partim codicum et vulgati interpretis
partim Iosephi auctoritate commovere, vt credam ἥχησεν esse Alexandri-
norum interpretum, ac ἐγέργην ex Aquilae versione irrepsisse.

1 Reg. I, 44. In plerisque exemplis versionis Alexandrinae reperitur:
καὶ ἐπεκάθισται αὐτὸν η. τ. λ., sed in exemplo Complutensi legitur: καὶ
ἐπεβιβασται αὐτὸν η. τ. ε. Verbum ἐπεβιβασται videtur sumtum esse ex
Aquilae aut Symmachi versione.

1 Reg. II, 2. Post verba καὶ ἔσῃ εἰς ἄνδρα in versione Alexandrina
omissum est δυνάμεως, quod textus hebraicus postulat. Verba enim in-
terpretis græci nescio cuius, quae a Procopio Gazaeo laudantur, et a Mont-
fauconio inventa sunt in codice bibliothecæ Parisiensis regiae, καὶ ἔσῃ εἰς
ἄνδρα δυνάμεως verba ipsum Alexandrinorum interpretum mihi esse
videntur.

1 Reg. V, 32. Quae in *editione Complutensi* et *Catena Nicephori* le-
guntur verba: οἱ δὲ λοι Σολομῶντος καὶ οἱ δὲ λοι Χειράμ glossema potius re-
dolere videntur, quam versionem e diversa librorum hebraicorum scri-
ptura pro שְׁבִירִי expressam. Certe lechio codicis Alexandrini οἱ νοι
Σελω-

Σελωμὸν καὶ οἱ νοὶ Χειρὰμ hebraico facilius conciliari potest, adeoque praferenda videtur.

1 Reg. X, 8. Hoc loco in omnibus Versionis Alexandrinae exemplis pro Ἰωάννῃ legitur δὲ ὄλε, sed Complutensis habet διὰ παντὸς, quae haud dubie vera lectio est: δὲ ὄλε aliud cuidam interpreti, fortassis Aquilae, vindicandum videtur.

LIBER II. REGVM.

2 Reg. II, 14. πᾶς ὁ Θεὸς ἡλίος ἀφφῶ. Quid hoc ἀφφῶ sit disputant interpres. Iuxta quosdam nomen patris est sensu diminutivo. At quomodo id? Mutetur scilicet ἀφφῶ et αὐτφῶ in ἀπφῶ, hocque deminutivum dicatur τῷ πάππᾳ abiecto π initiali, converloque π sequenti in φ, et α in υ, et exurget vox desiderata ἀφφῶ. Sic Etymolog. M.: ἀπφῶς, ὁ πατὴρ, ἐγένετο ὑποκοριστῶς ἀπὸ τῷ πάππᾳ, ὁ σημαῖνει τὸν πατέρα, αφερεῖται τῷ κατ ἀρχαῖς π, ἀππα ἀππῶς, καὶ τροπῇ τῷ π eis φ ἀπφῶς, ως διονὺς ὁ διονύσος. Aliis hac voce notatur διπλασία χάρις, ἢ διτη χάρις πνευματος αἵγις, quae interpretatio, quibus fundamentis nitatur, vix Oedipus diceret. Alii per νῦν nunc, alii Theodoretum, aut potius alios interpres, quorum versionem laudat, sequuti, per χρύσιον vel αποκρυφον occultum interpretantur. Suidas, ἀφφῶ, ὁ σημαῖνει τῷ ἀποκρύψῃ ἢ τῷ ἀποκρύψετο, item αὐτὸν τῷ νῦν. Nemo horum animadvertisit vocem ex hebraico textu retentam esse, scilicet ibi habentur אַיִלְתָּן, voices propter obscuritatem a Graecis interpretibus in versione retentae. Tempore Helvetica P. V. p. 173. Confer etiam I. Druſii Miscellanea Cent. I. cap. 98.

2 Reg. IX, 32. Loco κατάβηθι μετ' ἐμοῖς, quod habent omnes Codices Versionis Alexandrinae legendum est κατάβηθι πρὸς με, ut extat in editione Complutensi. Prior lectio, orta ex scriptura vulgata cod. hebr. יְהוָה Aquilae versionem continere videtur.

2 Reg. X, 27. Pro διατήρησθαι οἱ εἰς λυτρώνα, vt legitur in Cod. Vaticano, vel εἰς λετρώνα, quae est exempli Aldini scriptura. Verba εἰς λυτρώνα, quae Complutensis editio pro verbis εἰς λυτρώνα exhibet in ordine, sed Monifacuonius in margine Codicis regii invenit, vindicanda esse videntur Theodosioni aut Symmacho. Verba autem εἰς λετρώνας, quae

quae ab eodem Montfauconio reperta sunt in margine eiusdem Codicis regii Aquilam habere auctorem videntur. Fischer Prol. XXXI. de vitiis Lexicorum N. T. p. 14.

a Reg. XI, 10. Ἀλλοι τὰς Φαρέτρας καὶ τὰ δέρατα. In his verbis alii conjecturis nimis indulgentes fortasse viderint vestigia scripturae a nostra diversae, nempe מִלְתָּמִים (confer Gen. XXVII, 3. LXX.) pro מִלְשָׁמָד: sed Scharfenbergius (in Prol. de Iosephi et Vers. Alex. consensu p. 22.) plane abhorrens ab eiusmodi conjectura Iosephi manum agnoscit, qui sensum loci laudati (in Arch. Iud. IX, 7, 2.) ita expreflit: ἀνίχας δὲ Ιάδαος τὴν ἐν τῷ ιερῷ ὄπλοθήνην, ἢν Δαιδάλος κατεσκένευσε, διεμέρεις τοῖς ἑκατοντάρχαις ἡμας καὶ ιερεῦσι καὶ λευταῖς ἀπαρθ' ὅτα εὑρετὸν ἐν αὐτῇ, δέρατα τὲ καὶ Φαρέτρας, καὶ εἰ τὶ ἔτερον ἔδος ὄπλα κατέλαβεν.

a Reg. XII, 12. Hic iterum editio Complutensis veram Alexandrinorum versionem nobis servavit, dum pro καὶ ἐξέδοσαν, quod habent reliqui libri omnes, exhibet καὶ ἐξωδιασαν αὐτό, quae vera lectio est, etiam ab interprete Vulgato expressa verbis: qui impendebant eam. Ἐξέδοσαν aut ex alia Versione sumtum est, aut Grammaticorum ingenio debetur. Nam primo v. 13. ΤΑΝΩΣ est erogari, expendi, quod verbum ὁ ὁρῳ
ἐξεδίξεδαι explicarunt: deinde verbum ΤΑΝΩΣ refertur ad verbum ΗΙΒΑΝ
v. 5. h. e. redigi, quod iudem interpretes verbo εἰσοδιάξεδαι reddidere: adeo, ut certissimum videri debeat, eos etiam verbum ΗΙΒΑΝ interpretatos esse verbo ἐξοδίξεν. Confer Fischeri Prol. VII. de Vitiis Lexicorum N. T. p. 8 sq.

2 Reg. XXI, 6. Pro Θελητὴν, quod exhibet h. l. Ald. et Alex. reponit Voßius in Vindictis pro LXX Intt. p. 61 Θελητὴν; praeunte Lexico MS. sub Cyrilli nomine, quod Origenis esse putat, in quo manifeste legitur Θελητὴν. Pro Θελητὴν, editio Romana habet τεμένη. Caeterum de his et aliis similibus nominibus consulendum est Wierus de praefigiis Daemorum lib. II. c. 1. Aliam conjecturam protulit Sam. Petitus Var. lefft. cap. 25. qui τελετὴν emendandum esse iudicavit, nixus auctoritate Suidae, qui τελεσφόρου, τέλειον μάντιν, ἐγγαρέμαθον interpretatur.

2 Reg. XXIII, 11. Bochartus in Hierozoico Lib. II. cap. 10. pro ἔδωκαν, quod exhibent h. l. codices fere omnes, editionem Complutensem ac Parisiensem rectius habere ἀνέδηκαν consecravirant, male mihi statuere videtur. Quis enim non videt hanc lectionem merum glossema esse, quo libra-

librarius docere volebat διδόναι h. l. vt hebraicum בְּנֵי (Levit. XX, 2.) conserandi notionem habere.

LIBER I. PARALIPOM.

¹ Paral. IV, 22. Ex collatione textus hebraici non infeliciter quoque nomina propria, quae plurima in editione τῶν ὁ leguntur admodum depravata, restituvi posse, exemplum est hic locus, vbi pro חֲדָרִים עַזְקִים in versione Alexandrina extat ἀβεδδῆρ εἰς μαθεκτεῖμ, vel, vt in aliis exemplaribus legitur ἀβεθηγίν ἀθεκτίν. Sed verba hebraica, ab Alexandrinis proprie accepera, docent satis rescribendum esse καὶ ἀδεβαχίμ ἀττικίμ.

¹ Paral. XIX, 6. Graeci h. l. ex consueta lectione (dissentit enim editio Complutensis, pro critica artis infantia graeca ex Hebraicis corrigens) καὶ παρὰ Σωβάλ (et auxilia mercati sunt a Sobal) habent. Quae litera λ in fine addita, si interpretis est, nec mendum librarii, digna notatu erit lectio ob versionem Syriacam. Est enim Sobal pars Syriae circa castellum Arabiae Schauber. Suspicio tamen σωβάλ esse mendum librarii sive ex repetitione literae A ortum, quae secundum scripta in A transiit, sive quod margini aliquis σωβάλ adscipserat, praecedens nomen μαθαχά interpretaturus. Maacham enim Schaubecam esse docuit I. D. Michaelis in Commentarij. Soc. reg. Scient. Goetting. per ann. 1763 — 68 oblatis, p. 103 sq.

LIBER II. PARALIPOM.

² Paral. III, 4. Pro αὐλαῖ apud Alexandrinos scribendum est αὐλαῖ. Pertinet enim haec vox ad ebraicas, quas Graecis literis scripserunt interpres veteres Graeci. In textu hebraico autem legitur אֹולֶם. Confer Drusii animadversiones lib. II. cap. 51.

² Paral. IV, 6. Variant h. l. exemplaria graeca, quorum alia ἐι ἀρχοντες ἱσραὴλ habent, et alia ἐι ἀρχοντες ἰσρα. Ego vix dubito, quin haec posterior lectio ex scholio marginali, vt fit, in textum irreperitur.

² Paral. XXX, 25. Loco ἐξ ἱεροταλήμ, quod habet codex Vaticanus, scribendum est ἐξ ἱεραὶ, vt legitur in Alex. et Complut. Confer Drusii quæstiones hebraicas lib. III. qu. 32.

LIBER ESRAE.

Esra VI, 11. Verba ἐσαὶ εἰς διαρπαγὴν, quae h. l. reperiuntur in exemplo Complutensi, Theodotionem auctorem habere videntur.

LIBER

LIBER ESTHERAE.

Esther I, 14. *רוֹאֵי פְנִימָה מֶלֶךְ* ab ταῖς ὁ eleganter dicuntur οἱ ἑγγὺς τῷ βασιλέῳ, ut in omnibus editionibus ac codicibus, ita in exemplo Originico ab Vfferio ad calcem *Syntagma de graeca LXX. Int. versione* (Lond. 655. 4.) ex Arundeliana bibliotheca edito: sed οἱ δὲ ὄντες τὸ πρόσωπον τῷ βασιλέῳ in exemplo vetere alio, ex eadem bibliotheca ab eodem viro docto in lucem protracto. Sed superiora illa verba videntur esse ab alio quodam interprete profecta. *Fischerus Prol. XVII de virtutis Lexitorum N. T. p. 12.*

Esther II, 18. In versione Alexandrina legendum est: καὶ ταῖς δυνάμεσιν καὶ πᾶσι τοῖς φίλοις ἀντεῖ παῖς τοῖς φίλοις ἀντεῖ, καὶ ταῖς δυνάμεσιν. Nam verba πᾶσι τοῖς φίλοις ἀντεῖ pertinent ad verba λέβι—עַבְרִי, et verba καὶ ταῖς δυνάμεσιν respondent verbis: שְׁמַן. Vulg. cunctis principibus et servis suis. Neque enim huius verborum traectionis exempla rara sunt in versione septuagintavirali. Vide Exod. I, 7. VII, 28. et X, 25. Psalm. XXVII, 9. Confer *Fischeri Supplementa Commentarii I. Vorstii de hebraismis N. T. Spec. II. p. 13.*

Esther IX, 26. 28. 29. ter legitur vox Φερενέα, quae in textu hebreo Persicae פָּרָה responderet. Vix dubium est, quin illud e in Φερενέα a male fano aliquo forte critico hic intrusum, ut vox affinitatem cum Graecorum Φερενέν nancisceretur, si tollendum, legendumque Φερενέα, quod exacte convenit cum פָּרָה vel פָּרָה fors et dies fortis. In Ed. Complut. v. 26. Φερενέα legitur, quae lectio coniecturam nostram satis confirmat.

Iam vero nos ad id properamus, cuius causa haec praefationis loco scripsimus. Indicendi nempe sunt Vobis nunc, CIVES OPTIMI, dies, quibus I. C. Servatorem nostrum ab inferis redeuntem pie ac religiose venerabimur. Quos dies festos si ita egerimus, ut non solum resurrectione huius viri divini animos nostros solatio omnium malorum repletos, potestate omnis peccati aboliam, mortis et inferorum tyrannidem fractam et salutem generis humani consummatam esse grati cogitemus, sed etiam nos excitari a morte peccatorum patiamur, et novam cum Christo vitam agere incipianus, tum rite sancteque resurrectionis dominicae sacra perageamus. P. P. Domin. Palmar. a. p. C. N. MDCCCI.

VI 216

5. + 24. 8m 8:20

23 = Z

39 = t.

TA → 0

vd 18

VD 77

Z

04.2007 Sch

21
4801
✓/✓

SYLLOGES
EMENDATIONVM CONIECTVRALIVM IN
VERSIONES GRAECAS V. T.

P A R S I I I .

Q V A

AD MEMORIAM RESVRRECTIONIS CHRISTI

G E N S I

I LEVSNER

PROF. PVBL. ORD.
PRAEPOSITVS, NEG
R DINIS THEOL.

R E D V M.

